СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ

„Димитър А. Ценов" - Свищов

KreativEU
Knowledge & Creativity European University

Международна научно-практическа конференция

90 години дарителство, знание, иновации и устойчиво развитие в СА „Д. А. Ценов" – Свищов

Том III

5-7 ноември 2026 г.

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ

90 ГОДИНИ ДАРИТЕЛСТВО, ЗНАНИЕ, ИНОВАЦИИ И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ В СА „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

Свищов, 5-7 ноември 2026 г.

Посветена на 90 години от създаването на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“

Сборник с доклади

ТОМ III

Международната научно-практическа конференция е организирана при изпълнение на Административен договор № КП-06-МНФ/23 от 18.08.2026 г. (BNSF-1.010-0023-C01) на Фонд „Научни изследвания“ при МОН по Процедура за подкрепа на международни научни форуми, провеждани в Република България

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2026

ПРОГРАМЕН КОМИТЕТ
Доц. д-р Марин Маринов
Ректор на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – председател
Проф. д-р Красимир Шишманов
Проф. д. н. Божидар Божинов
Проф. д-р Любчо Варамезов
Доц. д-р Маргарита Шопова
Доц. д-р Ваня Григорова
Доц. д-р Румен Ерусалимов
Доц. д-р Пламен Йорданов
Доц. д-р Драгомир Илиев
Доц. д-р Иван Марчевски
Доц. д-р Ирена Емилова
Доц. д-р Сергей Найденов
Доц. д-р Катя Личева
Проф. д-р Пенка Шишманова
Доц. д-р Елена Йорданова
Доц. д-р Пламен Петков
Доц. д-р Пепа Стойкова
Доц. д-р Михаил Чиприянов
Доц. д-р Любка Илиева
Доц. д-р Теодора Филипова
Ст. преп. Елка Узунова
Ст. преп. д-р Радослав Николов

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ
Доц. д-р Здравко Любенов – *председател*
Проф. д-р Светослав Илийчовски
Проф. д-р Атанас Атанасов
Доц. д-р Галина Чиприянова
Доц. д-р Маруся Смокова-Стефанова
Доц. д-р Красимира Славева
Гл. ас. д-р Асен Божиков
Ст. преп. д-р Венцислав Диков

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ
Проф. д-р Атанас Атанасов – *председател*
Проф. д-р Светослав Илийчовски
Проф. д-р Красимир Шишманов
Доц. д-р Искра Пантелеева
Доц. д-р Танер Исмаилов
Доц. д-р Здравко Любенов
Доц. д-р Галя Иванова-Кузманова
Доц. д-р Ирена Емилова
Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Елена Йорданова
Доц. д-р Любка Илиева
Доц. д-р Валентин Милинов
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Маруся Смокова-Стефанова
Доц. д-р Венцислав Василев
Доц. д-р Зорница Петкова

Публикуваните материали са рецензирани по метода на двойно сляпо рецензиране. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете. Фонд „Научни изследвания“ не носи отговорност за съдържанието на докладите, представени на научния форум, както и за съдържанието на рекламните и други материали за него.

ISBN 978-954-23-2690-8 (print)
ISBN 978-954-23-2691-5 (online)

D. A. TSENOV ACADEMY OF ECONOMICS – SVISHTOV

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

90 YEARS OF CHARITY, KNOWLEDGE, INNOVATION AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN D. A. TSENOV ACADEMY OF ECONOMICS - SVISHTOV

Svishtov, 5th - 7th November 2026

Dedicated to the 90th anniversary since the establishment of D. A. Tsenov Academy of Economics

Conference Proceedings

VOLUME III

The International Scientific and Practical Conference was organized in the implementation of Administrative Contract № КП-06-МНФ/23 of August 18, 2026 (BNSF-1.010-0023-C01), awarded by the Bulgarian National Science Fund at the Ministry of Education and Science under the Procedure for Support of International Scientific Forums Held in the Republic of Bulgaria

Tsenov Academic Publishing House
Svishtov
2026

PROGRAM COMMITTEE
Assoc. Prof. Marin Marinov, PhD
Rector of D. A. Tsenov Academy of Economics
Prof. Krasimir Shishmanov, PhD
Prof. Bozhidar Bozhinov, PhD
Prof. Lyubcho Varamezov, PhD
Assoc. Prof. Margarita Shopova, PhD
Assoc. Prof. Vanya Grigorova, PhD
Assoc. Prof. Rumen Jerusalemov, PhD
Assoc. Prof. Plamen Yordanov, PhD
Assoc. Prof. Dragomir Iliev, PhD
Assoc. Prof. Ivan Marchevski, PhD
Assoc. Prof. Irena Emilova, PhD
Assoc. Prof. Sergey Naydenov, PhD
Assoc. Prof. Katya Licheva, PhD
Prof. Penka Shishmanova, PhD
Assoc. Prof. Elena Yordanova, PhD
Assoc. Prof. Plamen Petkov, PhD
Assoc. Prof. Pepa Stoykova, PhD
Assoc. Prof. Mihail Chipriyanov, PhD
Assoc. Prof. Lyubka Ilieva, PhD
Assoc. Prof. Teodora Filipova, PhD
Senior Lecturer Elka Uzunova
Senior Lecturer Radoslav Nikolov, PhD

ORGANIZING COMMITTEE
Assoc. Prof. Zdravko Lyubenov. PhD, Chairman
Prof. Svetoslav Iliychovski, PhD
Prof. Atanas Atanasov, PhD
Assoc. Prof. Galina Chipriyanova, PhD
Assoc. Prof. Marusya Smokova-Stefanova, PhD
Assoc. Prof. Krasimira Slaveva, PhD
Ch. Assist. Prof. Asen Bozhikov, PhD
Sen. Lect. Ventsislav Dikov

EDITORIAL BOARD
Prof. Atanas Atanasov, PhD – Chair
Prof. Svetoslav Iliychovski, PhD
Assoc. Prof. Iskra Panteleeva, PhD
Prof. Krasimir Shishmanov, PhD
Assoc. Prof. Taner Ismailov, PhD
Assoc. Prof. Zdravko Lyubenov, PhD
Assoc. Prof. Galya Ivanova-Kuzmanova, PhD
Assoc. Prof. Irena Emilova, PhD
Assoc. Prof. Hristo Sirashki, PhD
Assoc. Prof. Elena Yordanova, PhD
Assoc. Prof. Lyubka Ilieva, PhD
Assoc. Prof. Valentin Milinov, PhD
Assoc. Prof. Krasimira Slaveva, PhD
Assoc. Prof. Marusya Smokova-Stefanova, PhD
Assoc. Prof. Ventsislav Vasilev, PhD
Assoc. Prof. Zornitsa Petkova, PhD

The published materials have been peer-reviewed using the double-blind review method. The authors are solely responsible for the content of the materials, the opinions expressed, the data used, the cited sources, and the linguistic formatting of the texts. The Bulgarian National Science Fund bears no responsibility for the content of the papers presented at the scientific forum, nor for the content of its promotional or other materials.

ISBN 978-954-23-2690-8 (print)
ISBN 978-954-23-2691-5 (online)

СЪДЪРЖАНИЕ

ТОМ III
ОТРАСЛИ НА ИКОНОМИКАТА

THE FRANCHISE BUSINESS MODEL IN CONTEMPORARY INTERNATIONAL BUSINESS: OPPORTUNITIES AND LEGAL PERSPECTIVES
Prof. Dr. Emilija Gjorgjioska, PhD, Prof. Dr. Tatjana Spaseska, PhD, Prof. Dr. Aneta Risteska-Jankuloska, PhD, Prof. Dr. Dragica Odzaklieska, PhD 9

ЧОВЕШКИЯТ КАПИТАЛ КАТО ФАКТОР ЗА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИЯ УСПЕХ – ЕМПИРИЧНО ИЗСЛЕДВАНЕ СРЕД МЛАДИ БЪЛГАРСКИ ПРЕДПРИЕМАЧИ
Проф. д-р Любчо Варамезов, докторант Любомир Николов..... 19

ПОТЕНЦИАЛ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ СХЕМИ ЗА КАЧЕСТВО ПРИ СЕЛСКОСТОПАНСКИТЕ ПРОДУКТИ И ХРАНИ В БЪЛГАРИЯ
Проф. д-р Марина Николова..... 27

ПРИЛАГАНЕ НА КЛЪСТЕРЕН АНАЛИЗ ПРИ МОНИТОРИНГ НА ДЕБИТОРСКАТА ЗАДЛЪЖНЯЛОСТ
Проф. д-р Светослав Илийчовски..... 37

ФОЛКЛОРНИЯТ ТУРИЗЪМ КАТО РЕСУРС ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ: СТРАТЕГИЧЕСКИ ПОДХОД
Проф. д-р Теодора Димитрова, д-р Захарина Томова 47

ОЦЕНКА НА ЧУВСТВИТЕЛНОСТТА НА ВЪТРЕШНОТО ПОТРЕБЛЕНИЕ НА ОСНОВНИ ХРАНИТЕЛНИ ПРОДУКТИ В КОНТЕКСТА НА ХРАНИТЕЛНАТА СИГУРНОСТ НА БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Ангел Саров, Гл. ас. д-р Михаела Михайлова, гл. ас. д-р Даниела Цвяткова, гс. д-р Боряна Козарева, ас. Диляна Бояджиева 54

ПРЕКИТЕ ЧУЖДЕСТРАННИ ИНВЕСТИЦИИ НА БАЛКАНИТЕ – ХРОНОЛОГИЯ И ВЪЗМОЖНОСТИ
Доц. д-р Добрин Ганчев, доц. д-р Сергей Найденов 62

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ОСНОВНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА УПРАВЛЕНСКИЯ ПРОЦЕС В СЪВРЕМЕННИТЕ ЗЕМЕДЕЛСКИ СТОПАНСТВА
Доц. д-р Елена Йорданова, гл. ас. д-р Георги Ангелов, гл. ас. д-р Цветан Марков..... 73

ПОДКРЕПА НА ИНИЦИАТИВИ ЗА УСТОЙЧИВОСТ - ВОДЯТ ЛИ ПОЛОЖИТЕЛНИТЕ НАГЛАСИ ДО ГОТОВНОСТ ЗА ПОЕМАНЕ НА РАЗХОДИ?
Доц. д-р Емил Николов 78

ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЯ НА БИЗНЕСА – ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ КОНТЕКСТ
Доц. д-р Искра Пантелеева, проф. д-р Беата Сковрон-Миелник, гл. ас. д-р Себастиан Наройчик..... 88

ДИГИТАЛНАТА ТРАНСФОРМАЦИЯ И ИЗКУСТВЕНИЯТ ИНТЕЛЕКТ КАТО ДВИГАТЕЛИ НА НОВИТЕ ТЕНДЕНЦИИ В ТУРИЗМА
Доц. д-р Любка Илиева, проф. д.ик.н. Марина Алексеевна Измайлова 97

ИНОВАЦИОННИ ПОДХОДИ В УПРАВЛЕНИЕТО НА ТУРОПЕРАТОРСКАТА ДЕЙНОСТ
Доц. д-р Любомира Тодорова 105

СЕМЕЙНИЯТ БИЗНЕС В БЪЛГАРИЯ КАТО МОДЕЛ ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ТЪРГОВСКА ДЕЙНОСТ
Доц. д-р Петранка Мидова 112

ПРИНОС НА ИКОНОМИКАТА НА СПОДЕЛЯНЕТО ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ
Доц. д-р Петя Иванова..... 119

ИЗСЛЕДВАНЕ ПРИЛОЖЕНИЕТО НА АНАЛИЗА НА ГОЛЕМИ ДАННИ В ПРЕДПРИЯТИЯТА ОТ РИТЕЙЛ СЕКТОРА: ПРИМЕРИ ОТ ЕВРОПЕЙСКИ СТРАНИ
Доц. д-р Симеонка Петрова..... 127

THE ROLE OF DIGITAL ECOSYSTEMS IN ACCELERATING ENTREPRENEURIAL CAPACITY IN EMERGING ECONOMIES
Assoc. Prof., PhD Tatiana Bucos..... 137

ТУРИЗЪМ В УСЛОВИЯТА НА ГЛОБАЛНА ИКОНОМИЧЕСКА И ГЕОПОЛИТИЧЕСКА КРИЗА
Доц. д-р Тихомир Личев..... 145

СОЦИАЛНАТА ИКОНОМИКА – ХАРАКТЕРИСТИКИ, ЦЕЛИ, ОБХВАТ
Гл. ас. д-р Ваня Ганева..... 151

ДИСПРОПОРЦИИ В ДИГИТАЛНОТО РАЗВИТИЕ НА ТЪРГОВСКИЯ БИЗНЕС В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ
Гл. ас. д-р Зоя Иванова, гл. ас. д-р Иван Маринов..... 158

СЪТРУДНИЧЕСТВОТО И ИНДУСТРИАЛНИТЕ ЕКОСИСТЕМИ КАТО ДВИГАТЕЛИ ЗА ИНОВАЦИИ И РАЗВИТИЕ НА МАЛКИ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ
Гл. ас. д-р Ивайло Костов 166

THE INTRODUCTION OF THE EURO AND THE FUTURE OF RETAIL TRADE IN BULGARIA: ATTITUDES AND PROSPECTS
Head Assist. Prof. PhD, Ivan Marinov 173

СЪВРЕМЕННИ АГРОБИЗНЕС РЕШЕНИЯ В КОНТЕКСТА НА КРЪГОВАТА ИКОНОМИКА
Гл. ас. д-р Илияна Кръстева..... 181

ДИГИТАЛНО ПРЕПОЗИЦИОНИРАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ДЕСТИНАЦИИ: ИНОВАЦИИ, МАРКЕТИНГ И ИКОНОМИЧЕСКИ ЕФЕКТИ
Гл. ас. д-р Кристина Шопова, д-р Юлия Проценко 188

СИСТЕМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ГРИФИД ХОТЕЛИ
Гл. ас. д-р Павлин Павлов 196

ТЪРГОВСКИ КОМУНИКАЦИИ И ИЗПОЛЗВАНЕТО ИМ ОТ СЪВРЕМЕННИ ЗЕМЕДЕЛСКИ ФИРМИ
Гл. ас. д-р Цветелина Кабакчиева 204

ДОВЕРИЕТО В СПОДЕЛЯНЕТО НА ЗНАНИЯ
Гл. ас. д-р Явор Станев 208

ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО В КОНТЕКСТА НА НАГЛАСИТЕ В БЪЛГАРСКОТО ОБЩЕСТВО И БИЗНЕС
Ас. д-р Александър Личев 217

ТЕНДЕНЦИИ ПРИ РЕГИСТРАЦИЯТА НА ДРУЖЕСТВА С ПРОМЕНЛИВ КАПИТАЛ В БЪЛГАРИЯ
Ас. д-р Елена Вълчева 225

ТЪРГОВСКИТЕ ФИРМИ В СВИЩОВ В ПЕРИОДА ОТ ОСВОБОЖДЕНИЕТО ДО ВОЙНИТЕ (1912-1918 Г.) – ОБЩ ПРЕГЛЕД
Преп. д-р Емилия Вачева 232

СПЕЦИФИКИ ПРИ „МОДУЛИРАНЕ“ НА ПРАВООТНОШЕНИЯТА В АДМИНИСТРАТИВНОНАКАЗАТЕЛНОТО ПРОИЗВОДСТВО В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ“ /ОБЗОР НА ПОРОЧНАТА САНКЦИОННА ПРАКТИКА
Преп. Игнат Папазов 240

ОБОГАТЯВАНЕТО НА ДЛЪЖНОСТТА – СТРАТЕГИЯ ЗА МОТИВАЦИЯ И ПРЕДПОСТАВКА ЗА ФОРМИРАНЕ НА НЕФОРМАЛНИ ИНОВАЦИОННИ МРЕЖИ
Докторант Анелия Станева 246

РЕТРОСПЕКТИВЕН АНАЛИЗ В РАЗВИТИЕТО НА ПОДХОДА ЛИДЕР КЪМ ВОМР
Докторант Аделина Ангелова 253

ПОТЕНЦИАЛ И ПЕРСПЕКТИВИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ГОЛФ ТУРИЗМА В БЪЛГАРИЯ
Докторант Ангел Ангелов 263

ТЕРИТОРИАЛНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗАЕТОСТТА И РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ В БАЛНЕО, СПА И УЕЛНЕС ТУРИЗМА В БЪЛГАРИЯ
Докторант Антоанета Христова, ас. д-р Бартош Марчинковски 270

ДИСБАЛАНСИ И ПАЗАРНИ ДЕФОРМАЦИИ НА ПОЗЕМЛЕНИТЕ ОТНОШЕНИЯ В БЪЛГАРИЯ
Докторант Атанас Атанасов 278

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ ПОТЕНЦИАЛА НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ В СЪВРЕМЕННИТЕ ЗЕМЕДЕЛСКИ СТОПАНСТВА В КОНТЕКСТА НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ
Докторант Боримил Шопов 285

КЛИМАТОЛЕЧЕНИЕТО КАТО СПЕЦИАЛИЗИРАНА ФОРМА НА ЗДРАВНИЯ ТУРИЗЪМ: ТЕОРЕТИЧЕН АНАЛИЗ И КОНЦЕПТУАЛНО ПОЗИЦИОНИРАНЕ
Докторант Ваня Стоева-Андонова..... 290

ОТ ЛИНЕЙНИЯ КЪМ КРЪГОВИЯ МОДЕЛ: КОНЦЕПТУАЛНИ ОСНОВИ И СЕКТОРНИ ПРОЯВЛЕНИЯ В ТУРИЗМА
Докторант Виктория Георгиева Джамбазка..... 297

ДИГИТАЛИЗАЦИЯ В ИНДУСТРИАЛНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ – ОСНОВНИ НАПРАВЛЕНИЯ И ЦЕЛЕВИ ОРИЕНТИРИ
Докторант Деница Гъркова 306

ЗАЩО ESG НЕ РАБОТИ (И КАК ДА ГО НАПРАВИМ ДА РАБОТИ): КРИТИЧЕН АНАЛИЗ НА ESG ПРАКТИКИТЕ В МСП
Докторант Десислава Белева-Димитрова 313

МЕСТНОТО САМОУПРАВЛЕНИЕ КАТО ФАКТОР ЗА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ И КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ДЕСТИНАЦИИ
Докторант Ива Пламенова Панайотова..... 324

ТЕХНОЛОГИЧНИТЕ ИНОВАЦИИ КАТО ФАКТОР ЗА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ
Докторант Калин Борисов..... 332

ФИНАНСИРАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ ЧРЕЗ НПВУ И ЕВРОПЕЙСКИТЕ ФОНДОВЕ
Докторант Мария Иванова Павлова-Кондрова..... 340

ЗАПЛАХИ ЗА КОРПОРАТИВНАТА СИГУРНОСТ ПРЕД ТЪРГОВСКИЯ БИЗНЕС
Докторант Ралица Йовчева..... 349

ДИГИТАЛНИТЕ ТЕХНОЛОГИИ КАТО ФАКТОР ЗА ТРАНСФОРМАЦИЯ НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ
Докторант Теодора Попова 357

РАЗВИТИЕ НА ИНДУСТРИЯТА В БЪЛГАРИЯ – РЕТРОСПЕКТИВЕН АНАЛИЗ
Докторант Тихомир Георгиев..... 367

РОЛЯТА НА КЕТЪРИНГ ОБСЛУЖВАНЕТО КАТО ФАКТОР ЗА ПОВИШАВАНЕ АТРАКТИВНОСТТА НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ СЪБИТИЯ
Докторант Цветелина Петрова..... 375

СЪВРЕМЕННИ МЕТОДИЧЕСКИ ПОДХОДИ ПРИ РЕАЛИЗИРАНЕ НА УЧЕНИЧЕСКИ ТУРИСТИЧЕСКИ ПЪТУВАНИЯ
Докторант Цветелина Телбис 382

ИНТЕГРИРАНЕ НА КРЪГОВИ БИЗНЕС МОДЕЛИ В ПРЕДПРИЯТИЯТА КАТО ОСНОВА ЗА ПРЕХОД КЪМ ИНДУСТРИЯ 5.0
Докторант Захари Пенев..... 390

ESG PERFORMANCE AND MARKET VALUATION IN CHINA'S INDUSTRIAL SECTOR: THE MODERATING ROLE OF IDIOSYNCRATIC RISK
PhD student Yan Fu 398

R&D CAPITAL INTENSITY AND FIRM VALUE IN CHINA'S INDUSTRIAL SECTOR: EVIDENCE FROM OWNERSHIP HETEROGENEITY
PhD student Xinyue Du 412

UNMANNEDSTORES–НОВАТА КОНЦЕПЦИЯ В СВЕТОВНАТА ТЪРГОВСКА ПРАКТИКА
Студент Аница Декова 425

ОТРАСЛОВА СТРУКТУРА НА ИКОНОМИКАТА И НЕЙНОТО ЗНАЧЕНИЕ ЗА ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ
Студент Борислава Горецова 431

ВЛИЯНИЕТО НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА ВЪРХУ УПРАВЛЕНСКИТЕ РЕШЕНИЯ В МАЛКИЯ БИЗНЕС
Студент Даяна Пламенова Лучева 441

ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛНИ ИЗМЕРЕНИЯ НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО

ELENA DALLES AND PHILANTHROPY IN BELLE ÉPOQUE: HERITAGE, SOCIAL IMPACT AND CULTURAL LEGACY
Prof. Dr. Hab. Silviu Miloiu 455

РЕСУРСНИ И ОРГАНИЗАЦИОННИ ПРЕДПОСТАВКИ ЗА ВНЕДРЯВАНЕ НА ИИ-БАЗИРАНИ СИСТЕМИ В БЪЛГАРСКИТЕ ЧИТАЛИЩА
Доц. д-р Александрина Александрова, гл. ас. д-р Атанаска Решеткова, гл. ас. д-р Евгени Овчинников 487

ОТВЪД РЕКА ДУНАВ: НЕВИДИМИЯТ ИКОНОМИЧЕСКИ, ИНТЕЛЕКТУАЛЕН И КУЛТУРЕН МОСТ МЕЖДУ СВИЩОВ И БУКУРЕЩ ПРЕЗ ВЕКОВЕТЕ
Доц. д-р Александър Ганчев 495

КУЛТУРНОТО И ПРИРОДНОТО НАСЛЕДСТВО КАТО ОБЕКТ НА УСТОЙЧИВАТА ОТЧЕТНОСТ
Доц. д-р Галина Чиприянова, студент Emanuel Proenca Gomes, студент Rodrigo Miguel Gomes Rodrigues, студент Lara Alexandra De Paiva Tome, студент Miguel Angelo Bretes Pereira Carolo студент Santiago Pimenta Fernandes, студент Faisal S. A. Abulhatal 502

ПАРАДОКСИТЕ НА ЕДИН ТУРИСТИЧЕСКИ ОБЕКТ: РЕСТОРАНТ И БАР-ВАРИЕТЕ „ЦИГАНСКИ ТАБОР“ МЕЖДУ ЕТНИЧЕСКАТА КУЛТУРА И КОМЕРСИАЛНАТА ЕКЗОТИЗАЦИЯ
Доц. д-р Йелис Еролова, гл. ас. д-р Бехрин Шопова 509

РАЗВИТИЕ НА СТОПАНСКАТА ЕТИКА В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Катя Личева 517

REMARKABLE, VETERAN AND MONUMENTAL TREES AS HERITAGE: RECOGNITION AND THE GOVERNANCE OF CARE IN SELECTED EUROPEAN JURISDICTIONS
Assoc. Prof. Lucia Nováková, PhD, Prof. Dr. Hab. Silviu Miloiu 522

ИНСТИТУЦИОНАЛНИЯТ МОДЕЛ НА СТОПАНСКАТА АКАДЕМИЯ „ДИМИТЪР А. ЦЕНОВ“ ЗА КАЧЕСТВО И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ – 90 ГОДИНИ ЛИДЕРСТВО В ИКОНОМИЧЕСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ НА СТРАНАТА
Доц. д-р Росица Колева 540

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ВНЕДРЯВАНЕТО НА ИНОВАЦИИ В КУЛТУРНИЯ ТУРИЗЪМ
Гл. ас. д-р Милен Атанасов, ас. д-р Йоана Константинова..... 550

THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON THE EDUCATION SYSTEM
Senior Instructor PhD in Economic Sciences Fuad Jabbarov Zeydulla Oglu 558

POTENTIAL OF INTERNATIONAL LEGAL FRAMEWORKS PROTECTING INTRINSIC VALUES IN CULTURAL HERITAGE
Assistant Professor PhD Said Edaich 567

MANAGEMENT OF CULTURAL-RELIGIOUS HERITAGE: HISTORICAL, SPIRITUAL, AND INTERNATIONAL DIMENSIONS OF FÁTIMA AND CZĘSTOCHOWA
Katarzyna Łukaniszyn-Domaszewska, PhD, Katarzyna Mazur-Włodarczyk, PhD, Elżbieta Karaśq, PhD..... 576

INDUSTRY-ORIENTED CHINESE CRAFTS: AN EXPECTATIONS PERSPECTIVE
Katarzyna Mazur-Włodarczyk, PhD, Katarzyna Łukaniszyn-Domaszewska, PhD 588

WOMEN DONATIONS TO SWEDISH RELIGIOUS INSTITUTIONS
PhD student Ciocoiu Elena-Adriana 599

РОЛЯТА НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА ЗА ОПАЗВАНЕТО НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО
Студент Димитрийка Атанасова Чакова 606

КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО КАТО РЕСУРС ЗА МЕСТНОТО ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ В МАЛКИТЕ ГРАДОВЕ
Студент Николина Кирякова 615

ПОТЕНЦИАЛ И ПЕРСПЕКТИВИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ГОЛФ ТУРИЗМА В БЪЛГАРИЯ

Докторант Ангел Ангелов[1]

Резюме: *Настоящият доклад анализира потенциала и перспективите за развитие на голф туризма в България, като високодоходен и стратегически значим сегмент от националната туристическа индустрия. Изследването обхваща природните и климатичните дадености, географското разположение и инфраструктурните характеристики на водещите голф региони, както и институционалните усилия за развитие на спорта. На основата на наличните данни се очертават ключовите предизвикателства и се формулират насоки за устойчиво развитие чрез интегрирани туристически продукти, публично-частни партньорства и целенасочена маркетингова политика.*

Ключови думи: *голф туризъм, нишов туризъм, устойчиво развитие.*

JEL: M15, O33, Z32

POTENTIAL AND PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF GOLF TOURISM IN BULGARIA

PhD Student Angel Angelov

Abstract: *The present paper examines the potential and prospects for the development of golf tourism in Bulgaria as a high-yield and strategically significant segment of the national tourism industry. The study focuses on the natural and climatic conditions, geographical location, and infrastructure characteristics of the leading golf regions, as well as on institutional efforts to promote the development of the sport. Based on the available data, the study identifies the key challenges and formulates guidelines for sustainable development through integrated tourism products, public-private partnerships, and a targeted marketing policy.*

Keywords: *golf tourism, niche tourism, sustainable development.*

JEL: M15, O33, Z32

Въведение

Голф туризмът представлява специфична форма на спортно-развлекателен туризъм, насочена към високоплатежоспособни посетители и характеризираща се с висока добавена стойност. „Голфът представлява спорт със състезателен характер, който изисква специфични умения, висока концентрация и добра техническа подготовка“. В международен контекст този сег-

[1] a.angelov@stsofiagolf.com, Стопанска академия „Д. А. Ценов“

мент се развива динамично, а България притежава редица природни и инфраструктурни предимства, които позволяват позиционирането ѝ като конкурентна голф дестинация.

1. Потенциал за развитие на голф туризма в България

Голф туризмът в България има потенциал за развитие. Той е свързан, на първо място, с *природните и географски дадености*. Основните региони в този контекст, в които вече има изградени голф игрища, са: Северно Черноморие; Югозападна България (Банско – Разлог) и Софийски регион.

Северното Черноморие е водещ регион за развитие на голф туризъм поради благоприятния климат, хълмистия релеф и непосредствената близост до морския бряг. В района са разположени три от най-значимите голф комплекса в страната: *BlackSeaRama*, *Lighthouse Golf Resort & SPA* и *Thracian Cliffs Golf & Beach Resort*. „Непосредствената близост до морския бряг създава уникални условия за практикуване на голф сред впечатляващи морски панорами“. Регионът разполага и с богат културно-исторически ресурс – Ботаническата градина и Дворецът в Балчик, нос Калиакра, археологическият резерват „Яйлата“, които допринасят за формирането на комплексен туристически продукт.

Голф комплексът *Pirin Golf & Country Club* е разположен в Разложката котловина, в близост до Банско – водещ зимен туристически център. Районът предлага условия за целогодишен туризъм чрез комбиниране на голф през летния сезон и ски туризъм през зимата. Наличието на „величествени планински пейзажи, минерални извори и защитени територии“, които повишават туристическата стойност на региона.

В *района на София* функционират три голф игрища, разположени в котловинна зона с умереноконтинентален климат. Климатичните особености – „чести температурни инверсии“ и „неравномерно разпределение на валежите“ – оказват влияние върху сезонността на голф практиките. Наличието на минерални извори създава предпоставки за интегриране на СПА и уелнес услуги.

Наличието и състоянието на инфраструктурата и качеството на туристическия продукт са важен фактор за развитието на голф туризма.

Голф туризмът е специфична форма на спортния туризъм, която съчетава практикуването на спорт, почивката, развлеченията и възможността за използване на природните дадености на дадена дестинация. Този вид туризъм привлича туристи, които търсят не само спортни занимания, но и спокойна атмосфера, комфорт, качествено обслужване и разнообразни допълнителни услуги. Голф комплексите в България функционират като интегрирани туристически системи, включващи голф игрища, хотели, ресторанти, спа и уелнес центрове, места за отдих и развлечения, както и различни спортни и туристически услуги.

- Висококачествени игрища - Наличието на висококачествени голф игрища представлява един от основните фактори за развитието и конкурентоспособността на голф туризма в България. През последните години страната постепенно разширява и модернизира своята голф инфраструктура чрез изграждането на специализирани комплекси, съобразени със съвременните международни стандарти за проектиране и поддръжка на голф игрища. Тези обекти са предназначени както за професионални спортисти, така и за любители, като създават условия за провеждане на спортни събития, турнири и тренировъчни дейности.
- Модерна база за настаняване - Модерната база за настаняване представлява съществен елемент от материално-техническата база на голф туризма и има пряко значение за формирането на качествен и конкурентоспособен туристически продукт. В контекста на съвременния туризъм хотелската инфраструктура в голф дестинациите не следва да се разглежда единствено като средство за осигуряване на нощувка, а като комплекс от материални и функционални условия, посредством които се създава цялостно туристическо преживяване. Спецификата на голф туризма предполага изграждането на интегрирани туристически комплекси, при които местата за настаняване са пространствено и функционално свързани с голф игрищата и прилежащите съоръжения. Този модел включва хотелски комплекси, апартаментни селища и ваканционни вили, разположени в непосредствена близост до игрищата.
- СПА и уелнес центрове - СПА и уелнес центровете са важен компонент на материално-техническата база на съвременните голф комплекси. Те отговарят на нарастващото значение на здравословния начин на живот, възстановяването и релаксацията, като превръщат СПА услугите в съществен елемент на комплексния туристически продукт и повишават неговата атрактивност. При голф туризма СПА инфраструктурата подпомага физическото и психическото възстановяване след продължителното пребиваване на открито, ходенето по терена и специфичните движения при игра. По този начин тя допринася за по-висока удовлетвореност на туристите и създава допълнителна стойност за предлагания туристически продукт.;
- Ресторанти и рекреационни услуги - Ресторантьорските и рекреационните услуги заемат значимо място в материално-техническата база и допълващата инфраструктура на голф комплексите. Те са част от комплексния характер на съвременното туристическо потребление, при което основната голф услуга се допълва от разнообразни дейности, формиращи цялостното туристическо преживяване. Ресторантьорските обекти – ресторанти, барове и кафетерии – не само удовлетворяват потребностите от храна и напитки, но чрез качеството и разнообразието на предлагането могат да допринесат за имиджа и позиционирането на комплекса. Рекреационните услуги разширяват

възможностите за използване на свободното време и включват различни форми на спорт, отдих и развлечения. Тяхното интегриране с голф продукта повишава атрактивността на комплекса, създава условия за по-пълно туристическо потребление и допринася за формирането на комплексен и конкурентоспособен туристически продукт.

Тази комплексност повишава конкурентоспособността на страната на международния туристически пазар и позволява привличането на туристи с висока платежоспособност.

Предизвикателства пред развитието на голф туризма са свързани с:

- Ограничена разпознаваемост: България все още не се възприема като водеща голф дестинация, което налага активна международна промоция.
- Сезонност: Климатичните особености в някои региони ограничават възможностите за целогодишна игра.
- Инфраструктурни дефицити:В столицата София към момента не съществува нито едно публично достъпно тренировъчно голф съоръжение, което възпрепятства ранното обучение и масовизацията на спорта.
- Инвестиционни разходи: Изграждането и поддръжката на голф игрища изискват значителни финансови ресурси и дългосрочни инвестиции.

Развитието на спортния потенциал е пряко свързано с институционалните политики и програми. Важна е ролята на Българската голф асоциация (БГА), която реализира програми за:

- подготовка на национални състезатели;
- развитие на детско-юношеския спорт;
- обучение на треньори и съдии;
- внедряване на Световната хендикап система (WHS).

Платформата *am.golf*, „напълно интегрирана със Световната хендикап система“, улеснява управлението на резултати, турнири и статистики.

Популяризирането на голфа у нас е от съществено значение за неговото развитие. Трябва да се акцентира върху:

- медийно присъствие;
- международна комуникация;
- дигитална активност;
- организиране на събития като „Национален голф ден“.

2. Перспективи за устойчиво развитие на голф туризма

Устойчивото развитие на голф туризма в България изисква:

1. Публично-частни партньорства за изграждане на тренировъчни центрове в урбанизирани райони.

Публично-частните партньорства могат да се разглеждат като перспективен инструмент за развитие на голф инфраструктурата в България, особено по отношение на изграждането на компактни тренировъчни центрове в урбанизирани райони. Те създават възможност за комбиниране на публич-

ни ресурси, включително общински терени и инфраструктура, с финансовия, управленския и експертния потенциал на частния сектор. Подобен модел би позволил създаването на по-достъпни голф съоръжения в близост до големите градски центрове, включващи тренировъчни полигони, зони за кратка игра и модерни голф симулатори. По този начин голфът може да бъде интегриран в системата на градската спортна и рекреационна инфраструктура, което би допринесло за разширяване на социалната и възрастовата база на практикуващите.

2. *Интегриране на голфа с други туристически продукти* – СПА, културен туризъм, зимни спортове.

Интегрирането на голф туризма с други специализирани туристически продукти представлява значима перспектива за диверсификация на туристическото предлагане и повишаване на конкурентоспособността на България като туристическа дестинация. Същността на този подход се изразява в комбинирането на голфа с наличните природни, културно-исторически и рекреационни ресурси на съответната територия, като особено перспективни са СПА и уелнес, културно-познавателният и зимният туризъм. Връзката между голф и СПА туризъм създава условия за съчетаване на спортната активност с възстановяване и релаксация, докато интегрирането с културния туризъм позволява включването на посещения на исторически и архитектурни обекти, музеи, културни прояви и местни атракции в рамките на туристическия престой. В планинските райони съчетаването на голф със зимни спортове има потенциал да формира многосезонен туристически продукт, при който различни спортно-рекреационни дейности се предлагат в зависимост от климатичните условия и периода на посещение. По този начин се преминава от предлагане на самостоятелна голф услуга към формиране на комплексен туристически продукт, основан на взаимното допълване на различни туристически ресурси и услуги.

Подобна продуктова интеграция има важно значение за преодоляване на сезонността, увеличаване на продължителността на престоя и повишаване на икономическата ефективност на туристическите дестинации. Комбинирането на голфа с различни форми на рекреация и културно-познавателни дейности разширява целевите пазарни сегменти и позволява удовлетворяване на разнообразни потребности на туристите, включително тези на семейства и придружаващи лица, които не практикуват голф. Същевременно комплексното потребление на услуги създава предпоставки за увеличаване на средните разходи на туристите и по-пълно използване на съществуващата туристическа инфраструктура. В този контекст диверсификацията на голф продукта следва да се разглежда като стратегическа възможност за изграждане на устойчиво и многосезонно туристическо предлагане, което използва конкурентните предимства на отделните региони и създава по-висока добавена стойност.

В този контекст показателен пример за интегриране на голф и СПА туризма е Голф Клуб и СПА „Св. София“, който разширява основния спортен продукт чрез предоставяне на възможности за рекреация, релаксация и възстановяване в специализирана СПА зона. Съществено конкурентно предимство на комплекса е използването на минерална вода, добивана от находището в района на Равно поле, което позволява съчетаването на голф активността с процедури, насочени към физическо възстановяване и обща релаксация. По този начин СПА компонентът допълва основната спортна услуга и допринася за формирането на комплексен туристически продукт, при който спортът, рекреацията и възстановяването са функционално взаимосвързани.

3. *Дигитална трансформация на маркетинга и управлението*.

Дигиталната трансформация представлява важна перспектива за развитието на голф туризма в България, тъй като създава възможности за поефективно популяризиране на голф дестинациите и достигане до конкретни пазарни сегменти. Чрез социални мрежи, туристически платформи, онлайн реклама и персонализирани дигитални кампании голф комплексите могат да представят своите услуги на потенциални туристи според техните интереси и потребителски характеристики.

Дигитализацията има значение и за управлението на самите туристически комплекси. Въвеждането на онлайн резервации, системи за управление на взаимоотношенията с клиентите (CRM) и мобилни приложения улеснява обслужването и оптимизира използването на наличните ресурси. Същевременно анализът на данни може да подпомогне прогнозиране на търсенето, управление на цените и ограничаване на негативните последици от сезонността. По този начин дигиталната трансформация се превръща в инструмент за повишаване на конкурентоспособността, ефективността и ориентацията към потребителя на голф туристическия продукт в България.

4. Повишаване на човешкия капитал чрез обучение, квалификация и международен обмен.

Повишаването на човешкия капитал е съществен фактор за развитието на конкурентоспособен и качествен голф туристически продукт. Спецификата на голф туризма изисква кадри с професионална подготовка в областта на туризма, хотелиерството и голф обслужването, както и с добри комуникационни и езикови компетенции. Системното професионално обучение и повишаването на квалификацията създават предпоставки за подобряване качеството на обслужването и адаптиране към променящите се изисквания на международното туристическо търсене.

Съществено значение има и международният професионален обмен, който осигурява достъп до добри практики, съвременни управленски модели и стандарти в голф индустрията. Чрез специализирани обучения, стажове и обмен на опит българските специалисти могат да развиват своите професионални компетенции и да прилагат придобитите знания в националните голф комплекси.

5. Стратегическа международна промоция за позициониране на България като конкурентна голф дестинация.

Стратегическата международна промоция е важен инструмент за утвърждаване на България като конкурентоспособна голф дестинация. Тя следва да се основава на целенасочено позициониране на националния туристически продукт чрез акцентиране върху природно-климатичните предимства, качеството на голф инфраструктурата и възможностите за комбиниране на голф с други специализирани форми на туризъм. Използването на дигитални маркетингови канали, международни туристически изложения и специализирани голф събития създава предпоставки за повишаване на международната разпознаваемост на България.

Ефективното позициониране изисква координирани действия между държавните институции, туристическия бизнес, голф клубовете и туроператорите. Чрез разработването на единна комуникационна стратегия и насочени маркетингови кампании към приоритетни пазари могат да се стимулират туристическото търсене, международните посещения и продължителността на престоя. По този начин промоционалната политика се превръща в инструмент за повишаване на конкурентоспособността и устойчивото развитие на голф туризма в България.

Заключение

Голф туризмът в България притежава значителен потенциал за развитие, обусловен от природни дадености, разнообразна инфраструктура и институционална подкрепа. Въпреки съществуващите предизвикателства, страната може да се утвърди като привлекателна европейска голф дестинация чрез устойчиви политики, модерни управленски практики и интегрирани туристически продукти.

Използвани източници

Алексиева, Й., Стамов, С. (2003). Специализирани видове туризъм. Пловдив: Кота.

Алексиева, С. и кол. (2017). Специализирани видове туризъм. София: Нов български университет.

Алексиева, С., Темелкова, С. (2019). Изграждане на имидж на туристически дестинации. София: Университетско издателство на НБУ.

Българска голф асоциация. Официален сайт. Достъпно на: www.golfbg.com (дата на достъп: 09.09.2026 г.).

Вълов, И. (2010). Управление на голф игрищата. София: РУТА-ХБ.

Кафтанджиев, Х. (2016). Интегрирани маркетингови комуникации. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“.

Кънев, Е. (2011). Публично-частно партньорство. София: Изток-Запад.

Мартино, Р. (2004). Ръководство по голф на Професионалната голф асоциация. София: Къща „Труд“.

Правилник по голф – Статут на аматьорския голф 2004–2007. (2004). R&A Rules Limited.